

reflected by the people in the language connecting them with a certain natural universal.

The article deals with the work of such authors as K. Paustovsky, M. Prishvin, D. Doszhanov, T. Ahtanov, A. Kekilbaev.

Landscapes of ethnic territory are imprinted as an idea of "native land" in the minds of the people who inhabit it. The fact that Kazakh people lived in the steppe for a long time is reflected not only in the material and spiritual culture, but also reflected in the language, the mentality of the people. As for the territory of the localization of the Kazakh people the great steppe and the sands are common. As an agent of comparison such lexeme as the sea is used by Kazakh authors rarely, while in the Russian stories, this lexeme occurs quite often.

Due to the fact that the Kazakh mountains have been natural borders and most reliable refuge from external enemies, their importance in the minds of the Kazakh people is proved by the fact that any rock or mountain range have had their names. That is why this agent of metaphorical comparison is used by the authors quite often.

Also common feature of the works of Russian writers is the lexeme island, through which a metaphorical comparison of the autumn garden or fallen leaves floating on the river is created.

Common to the works of Kazakh and Russian writers is the use as an agent of comparison lexeme ocean which has been seen in movies or known as having been described in books, and completed by the author's imagination. Also both Kazakh and Russian writers often use the lexeme river. In the stories of Russian authors a river is comparable to music, the sound of footsteps of many people, as well as person's mood. This image is more valuable in the works of the Kazakh authors because life in a steppe or a desert depends on the presence of rivers there.

Research shows that imaginative comparison through geographic realities often but not always has denotative character, in which the comparison device is generated by reality surrounding a person. To a greater extent, they reflect the inner world of a writer, system of their values, ethical and aesthetic ideas of an author.

Keywords: *metaphorical comparisons, agent of comparison, geographical feature, landscape, picture of the world*

УДК 7.071.1:783:7.046.3

РЕЛІГІЙНО-МІСТИЧНІ АСПЕКТИ ТВОРЧОСТІ А. ВЕДЕЛЯ

ТИЛИК І.В., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри академічного хорового мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв (м. Київ)

Дослідження присвячено висвітленню релігійно-містичних аспектів творчості геніального українського композитора Артемія Лук'яновича Веделя (Ведельського) (1767 – 1808). Проведений у статті аналіз засвідчує, що художнє мислення А. Веделя було тісно пов'язане з православною релігійно-містичною феноменологією. Вона визначає образно-сміслові параметри творчого процесу композитора, як особливої форми релігійно-мистецького дискурсу, в якому енергія молитовного почуття актуалізується в музичних образах, відповідних життєвим переживанням митця. Це дає підстави трактувати творчість А. Веделя як унікальний культурно-історичний феномен, що закарбував неповторну специфіку духовного життя українського суспільства наприкінці XVIII ст.

© І. В. Тилик, 2015

Ключові слова: *творчість Артемія Веделя, релігійно-філософське світосприйняття А. Веделя, феномен православного релігійно-містичного катарсису (метанойі), «псалмодумання», українська культура XVIII ст.*

Актуальність дослідження обумовлена потребою у висвітленні недостатньо простежених аспектів української музичної культури другої половини XVIII ст. і інспірується прагненням донести до уваги читача новий погляд на мистецьку спадщину геніального українського композитора Артемія Лук'яновича Веделя (Ведельського) (1767 – 1808) – митця, якого цілком справедливо можна вважати не лише видатним мистецьким діячем, але й оригінальним філософом та релігійним містиком свого часу. Це переконливо засвідчують не лише біографічні факти, пов'язані з життям і творчістю композитора, автографічні епістолярні джерела, але й сама творча спадщина композитора, в якій різноманітно віддзеркалилися думки і настрої А. Веделя, специфіка його філософського та релігійно-містичного світобачення.

Об'єкт дослідження – церковно-музична творчість А. Веделя в контексті православної релігійно-містичної феноменології.

Предмет дослідження – релігійно-містичні аспекти творчості А. Веделя

Мета дослідження полягає у висвітленні релігійно-містичних аспектів творчості геніального українського композитора другої половини XVIII ст. Артемія Лук'яновича Веделя (Ведельського) (1767 – 1808).

Окреслена мета передбачає вирішення наступних **завдань:**

охарактеризувати історіографію досліджуваної проблематики; окреслити специфіку релігійно-містичного світосприйняття А. Веделя; охарактеризувати феномен православного релігійно-містичного катарсису (метанойі) та його специфічні прояви в українській музичній культурі XVII - XVIII ст.; проаналізувати аспекти православної релігійно-містичної феноменології в творчості А. Веделя.

Методологічні засади дослідження спираються на застосування універсальних наукових методів: *індукції, дедукції, аналізу, синтезу, структурного та компаративного аналізу, систематизації, узагальнення.*

Джерельну базу дослідження окреслено декількома інформативно-аналітичними ареалами, пов'язаними з різними аспектами веделезнавчої (в тому числі й біографічної), мистецтвознавчої та релігійно-філософської проблематики.

Артемій Ведель належить до тієї когорти славетних українських композиторів, творча спадщина яких не лише не тьмяніє з плином століть, а навпаки, – з кожним роком відкриває незвідані мистецькі горизонти й несподіванки. Тож, і нині, в наш непростий і буремний час, сповнений надій, тривог і суперечностей, як ніколи актуальною є необхідність ознайомити суспільство з новими цікавими гіпотезами і напрацюваннями, вартими уваги вдумливого читача, тим більше, що проблематика, пов'язана з життєвим і творчим шляхом А. Веделя, як, зрештою, й у випадку з творчістю Г. Сковороди або Т. Шевченка, є й справді невичерпною.

Сподіваємося, що пропонована публікація стане в пригоді всім тим, хто прагне осягнути релігійно-містичний алгоритм творчої спадщини композитора.

Втім, перш ніж перейти безпосередньо до розгляду аспектів обумовлених назвою дослідження, звернімося до історії вивчення питання.

Виходячи з аналізу різних біографічних та історико-мистецтвознавчих джерел, які розглядалися автором у цій та попередніх працях, і зокрема в дисертації [12], є підстави стверджувати, що проблема з'ясування релігійно-містичних особливостей творчого феномену А. Веделя до останнього часу не знаходила належного розв'язання.

Незважаючи на те, що більшість біографів і дослідників минулого й сучасності констатують притаманні особистості А. Веделя ознаки щирої побожності, вказані характеристики, здебільшого, не виходять за межі зовнішньої описовості.

В цьому контексті, певним виключенням є декілька поліаспектних ґрунтовних досліджень, в яких здійснено спробу осягнути світоглядні передумови веделівського мистецького феномену і виявити в ньому певні закономірності. До таких праць слід віднести, зокрема розгорнуту статтю В. Петрушевського [9], в якій вперше творчість А. Веделя розглядається не лише, як мистецьке явище, а як відображення особистих переконань митця та його релігійних переживань засобами музики. Ще послідовніше цю тезу розвинено в ґрунтовній монографії І. Соневицького [11], в якій окремий розділ присвячено дослідженню світогляду А. Веделя та характеристиці його індивідуальних психофізичних параметрів.

Згодом вказаний аспект був принципово по новому досліджений в працях сучасної видатної української дослідниці Т. Гусарчук [4; 5], яка, поряд з дослідженням музично-тестологічної та музично-стильової проблематики творчої спадщини А. Веделя [6], вперше зробила спробу оцінити індивідуально-світоглядні особливості А. Веделя з позиції соціоніко-психологічних концепцій.

Втім, незважаючи на безперечну наукову цінність вказаних напрацювань, які багато в чому відкрили нові горизонти в осягненні мистецького феномену А. Веделя, основний акцент в них зроблено, в першу чергу, або на відтворенні психофізичного портрету митця, або ж на подоланні біографічних суперечностей в трактуванні індивідуальних рис особистості композитора.

Натомість, як і раніше недостатньо висвітленими є питання, пов'язані зі специфікою релігійно-містичного світосприйняття А. Веделя та аспектами його відображення в творчості митця.

Бажання автора ліквідувати цю науково-теоретичну прогалину, обумовило необхідність переосмислення загальноновизнаних веделезнавчих концепцій, і, водночас, спонукало його під новим кутом поглянути на хрестоматійно відомі історико-біографічні факти, яким, на жаль, далеко не завжди можна беззаперечно довіряти.

Це й не дивно, адже спогади сучасників, покладені в основу перших публікацій про Веделя [1; 2; 10], фіксувалися тоді, коли вже відійшла з життя більшість знайомих і друзів митця, а решта, ніби відчуваючи свою провину перед композитором, прагнули згадати щось цікаве, й іноді, з кращих міркувань, вносили до своїх розповідей елементи власних фантазій, домислів, доповнюючи ними відсутні біографічні деталі. Звідси притаманні таким джерелам фактологічні суперечності та приховані смислові підтексти, котрі майже неможливо узгодити і збагнути не маючи допоміжної ситуаційно-

хронотопічної «прив'язки» до якихось, відомих здебільшого лише самому біографу-мемуаристу та його вузькому оточенню, подій (приватних бесід, епістолярних посилянь, подорожей).

Не в меншій мірі на ступені об'єктивності спогадів сучасників А. Веделя позначилися й інші суспільні фактори, зокрема санкціоновані царською владою перешкоди й утиски стосовно розвитку української мови й мистецтва, заборони Священного Синоду щодо питомих національних рис у церковному богослужінні, і що найважливіше, – сувора заборона (з огляду на їх буцімто «театральність і фантастичність») використання творів А. Веделя в тогочасній православній церковній практиці. І хоча цієї вимоги не завжди дотримувалися, (про що свідчить те, що твори митця, за традицією, виконувалися в Київській духовній, а за часів А. Веделя – Києво-Могилянській, академії [7;8]), – це все ж таки накладало негативний відтінок «неблагонадійності» на будь-яку інформацію, пов'язану з життям і творчістю композитора. При цьому вирішального значення в оцінці постаті А. Веделя набували соціально-політичні та світоглядні переконання мемуаристів, їх особисте ставлення до описуваних подій.

Ця обставина видається особливо важливою з огляду на те, що понад століття джерелознавча база більшості вітчизняних і закордонних досліджень, присвячених висвітленню життя і творчості А. Веделя спиралася майже виключно на фактологічні дані, викладені у мемуарних спогадах його учнів (В. Зубовського та П. Турчанінова), які згодом неодноразово передруковувалися в різних варіантах [1; 2; 10] першим біографом композитора В. Аскоченським. Все це сприяло поширенню як в громадському, так і в науковому середовищі ХІХ – першої половини ХХ ст. не завжди об'єктивних поглядів щодо особистості А. Веделя та його мистецької спадщини, суттєво перешкоджаючи формуванню політично незаангажованої, науково обґрунтованої концепції творчого феномену митця.

Як наслідок, – півторасотлітній період дослідження веделівської проблематики віддзеркалює загальну тенденцію до поступового очищення реального образу А. Веделя від необґрунтованих суб'єктивних оцінок, обумовлених суспільно-політичною кон'юнктурою різних історичних періодів, крізь призму яких нагромаджений біографічно-фактологічний масив неодноразово зазнавав усіляких викривлень і корекцій відповідних актуальним «запитам часу».

З огляду на констатовані суперечності, виникає питання: а чи можливо за цих обставин взагалі достатньо об'єктивно висвітлити аспекти, пов'язані з незрозумілими навіть для сучасників митця обставинами його життя чи рисами його індивідуальності? А якщо можливо, то що має бути в даному разі *критерієм істини*. Факти? Але вони, здебільшого, не є документально засвідчені. Спогади очевидців і друзів митця? Однак вони занадто суперечливі й суб'єктивні. Що ж тоді залишається?

Вочевидь, сама творчість митця, яка, в поєднанні з розрізненими автентичними фрагментами його епістолярної спадщини, краще за будь-які документи засвідчує істину, розставляючи всі крапки над «і». Отже з'ясуємо, що ж, зрештою, дає нам підстави вбачати в особі Артемія Веделя містика?

Насамперед, те, що світогляд митця і його художнє мислення було нерозривно пов'язане з релігією. Це виразно простежується, як на рівні

взаємодії молитви і музики, так і на рівні прихованих релігійно-філософських підтекстів, розсіяних мало не в кожному творі митця.

Посиленню релігійних тенденцій в творчості митця сприяла не лише, констатована біографами, глибока побожність А. Веделя та притаманна йому схильність до меланхолійної інтроспекції, але й блискуча філософсько-богословська освіта, отримана ним у Києво-Могилянській академії.

Окреслена аргументація адекватно екстраполюються на узагальнений психологічний портрет А. Веделя, зроблений його сучасниками.

Виходячи з їх спогадів, духовний світ А. Веделя відзначався особливою релігійністю, через що багато хто з друзів і учнів композитора вбачали у ньому «духовидця» й справжнього «аскета в умовах мирського життя» [10, с.49].

В цьому контексті, показовою видається характеристика особистості А. Веделя, зроблена його учнями Василем Зубовським та Петром Турчаніновим. За їх спостереженнями, Ведель відзначався вираженою схильністю до релігійно-екзальтованих, меланхолійних станів: "Молитва не сходила с уст Веделя; что бы он ни делал, куда бы ни шел, всегда шептал про себя Псалтырь, который знал наизусть, и часто заливался слезами, декламируя на распев вдохновенные песни Царя-псалмопевца... В разговорах он был весьма умерен; больше молчал и почти всегда был задумчив. Любимым развлечением его было пение священных гимнов и кантов...", при цьому, як зазначає Зубовський, Ведель завжди "занурювався в меланхолію" [2, с.376].

Наявність аскетичних проявів в світогляді і творчості А. Веделя митця констатує й перший біограф композитора – В. Аскоченський. Зокрема, характеризуючи часто вживаний Веделем прийом композиційного переосмислення одних і тих же інтонаційно-мелодичних формул, Аскоченський проводить опосередковану аналогію між творчістю композитора та ісихастською практикою "умної молитви". На його думку, вона актуалізується в процесі "вдавано одноманітного повторення улюбленого мотиву", яке відображає (далі цитуємо мовою оригіналу) "...непрерывность, естественность, постоянство и единичность молитвенно-религиозного чувства, обдержавшего душу до конца песни и может быть повторяющего иногда себя, как повторяется одна и та же молитва в "умном делании" высоких подвижников жизни пустынной" [2, с. 377-378].

Констатована В. Аскоченським тенденція до емоційно-релігійної континуальності опосередковано простежується й на рівні мистецького осягнення композитором біблійно-псалмової сюжетики. Набуваючи в мистецькій уяві Веделя виразно індивідуалізованого забарвлення, вона постає в його творчості основним засобом актуалізації трансцендентного діалогу-дискурсу людини з Богом, – діалогу, в якому людська особистість не лише не втрачає власної гідності в очах Господа, але й усвідомлює себе одухотвореним проявом Вищого життєтворчого волевиявлення, сподіваючись на резонанс людського в Божественному.

В процесі такої віртуально-містичної "бесіди-сповіді" людина сповнюється особливими, специфічно релігійними настроями (за сакральною термінологією, – проявами Божественної благодаті: наприклад, духовним піднесенням, або ж навпаки покайним спокутуванням), які засвідчують факт

психологічно-інтелектуальної трансформації (метаної) її духовного світу, вираженої в містичному осяянні (просвітленні).

Наявність ознак вказної трансформації в багатьох художніх задумах А. Веделя дає підстави вбачати в його творчості оригінальний різновид православної практики світського "умного деланія", ключовим моментом якої є процес духовного очищення ("*душевного катарсису*") актуалізований в ісихастському феномені "сльозового дару".

Суттєва різниця, однак, полягає у векторі спрямування даного процесу: для ісихастів момент емоційного катарсису є лише початковим етапом на шляху досягнення містичного резонансу з Божественними вібраціями (аж до максимального злиття індивідуальності молільника (суб'єкта релігійного гносису) з проявами трансцендентної сакральної еманції (релігійно-містична концепція Г. Палами: феномен "фаворського сяйва") [3]).

Натомість у Веделя, спостерігається протилежна тенденція, – енергія його релігійного почуття, закумуляована ним в процесі індивідуальної молитовної інтроспекції, спрямовується в площину інтенсивного творчого самовираження, відповідного параметрам не трансцендентного, а суто художнього виміру. При цьому феномен ісихастського релігійно-містичного осяяння заміщується процесом емоційно-рефлексивного мистецького переосмислення, тісно пов'язаного з психологічними настроями митця.

Це переконує в тому, що Ведель в своїй творчості орієнтувався на засади традиційного для України сприйняття релігійного мистецтва не стільки як складової сакрального дійства (в його суто богослужбовому аспекті), а, насамперед, як особливої форми індивідуальної персоніфікованої рефлексії, в якій біблійні образи втрачають канонічну самодостатність, відіграючи лише роль емоційного збудника, а точніше, "каталізатора" індивідуального душевного самовираження, котре, в даному контексті, доцільно трактувати як психологічний процес переведення свого "наболілого" в універсальну площину мистецької алегорії.

В зв'язку з цим, симптоматично, що в більшості творів Веделя виразно превалює фактор внутрішньої експресії. Він вагомо засвідчує, що творчий процес композитора, здебільшого, інспірується прагненням митця розімкнути власний індивідуальний простір назовні і, водночас, "увімкнути" особисте творче "Я" в інтерактивну проекцію мистецької, а, можливо, до певної міри, й магічної взаємодії з актуальними явищами реального (дольного) і містичного (горнього) світів.

Дана обставина постає визначальним чинником в процесі екстраполяції веделівських художніх образів на слухацьку аудиторію, сприяючи безпосередньому залученню прочан (в момент емоційного осягнення ними конкретного авторського задуму) до особливого різновиду колективного "душевного катарсису", за формою наближеного до вимог літургійного гносису, а за глибинним змістом – до афективних параметрів архаїчних обрядових дійств, в яких особистість реципієнта "розчиняється" в єдиному екстатичному пориві медитативно-магічного переживання.

Це засвідчує органічну "вкоріненість" веделівського художнього мислення в "реліктові" пласти давньослов'янської магічної культури, віддзеркалюючи, в своїй основі, архаїчно-язичницьке прагнення митця "пробитися" силою

власного таланту і емоційного натхнення до вищих сил, здатних підтримати і втішити людину в її безкінечній життєвій боротьбі. Показовими щодо цього є концерти лірико-драматичного та трагедійного спрямування (№№ 2; 3; 6; 8; 11; 12), в яких релігійні настрої Веделя є нерозривно пов'язаними з виплеском емоційної енергії, що накопичилась в результаті болісної взаємодії ранимої душі композитора з жорстокими реаліями буття

Благальні мотиви про допомогу, скарги, а то й нарікання на своє життя, висловленні в концертах митця шляхом майстерного застосування потенційних можливостей псалмової алегорії, свідчать, що творчість була для Веделя не стільки засобом естетичної самореалізації, скільки "інструментом" примирення власної індивідуальності з негативними аспектами оточуючого середовища.

Це наводить на думку, що Ведель, як людина меланхолійно-інтравертного психологічного складу (на чому наголошує Т.Гусарчук [5, с.123]), вбачав у релігії, а через неї і в мистецтві, душевний прихисток від гострих суперечностей своєї епохи, згладжуючи і нівелюючи, таким чином, дисгармонію між багатограним суб'єктивним світом власної особистості та об'єктивними факторами зовнішнього буття.

Ймовірно, саме тому творчість Веделя найбільш змістовна і оригінальна саме там, де композитор орієнтується на притаманні його релігійному сприйняттю індивідуально-психологічні параметри. Натомість зміщення композиційної лексики композитора в площину стереотипних інтонаційно-семантичних формул доби, обумовлене вимушеною налаштованістю Веделя на художні смаки, не відповідні його власним естетичним запитам, призводить до помітної стильової стандартизації музичного вислову

Вказана обставина окреслює пряму залежність ступеня музично-лексичної індивідуалізації в творчості митця від ступеня емоційного "пережиття" певних релігійних настроїв, виявляючи глибинний взаємозв'язок між духовним світом автора та специфікою відображення його засобами музичного мистецтва.

Це дає підстави трактувати творчість А. Веделя не лише як визначне мистецьке явище, але й як унікальний культурно-історичний феномен, котрий втілює в собі актуальні релігійно-містичні та культурно-історичні аспекти свого часу, закарбувавши для наступних поколінь неповторну специфіку духовного життя українського суспільства наприкінці XVIII ст.

Викладені в статті спостереження, на наш погляд, можна узагальнити в наступних висновках:

- індивідуальна специфіка релігійного світогляду А. Веделя визначалася рисами його психофізичної конституції з притаманними їй тенденціями до меланхолійної інтроспекції та аскетичного усамітнення;

- визначну роль у формуванні релігійно-містичної та філософської концепції мистецького світосприйняття А. Веделя відіграло його навчання у Києво-Могилянській академії, де він отримав ґрунтовну освіту, в тому числі й релігійно-філософського богословського спрямування;

- творчість А. Веделя розгорталася в площині релігійно-містичних параметрів, притаманних українському культурно-мистецькому середовищу другої половини XVIII ст.;

- в творчості А. Веделя простежуються ознаки релігійно-містичного

діалогу-дискурсу, наближеного за світоглядним вектором до греко-візантійської православної практики ісихазму;

- в багатьох творах А. Веделя можна простежити спільні риси з давньоукраїнською покайно-стихірарною традицією (ефект сльозового катарису-метанойї) втіленої в площині псалмо-кантової та партесної (анонімні мінорні концерти) музично-жанрової сфери XVII - XVIII ст.

- творчість Веделя найбільш змістовна і оригінальна саме там, де композитор орієнтується на притаманні його релігійному світобаченню психологічні параметри інтравертно-меланхолійного сприйняття.

- псалми були для Веделя інструментом відображення його ставлення до оточуючого світу, застосовуючись як алегоризовані сюжети, за допомогою яких автор відображав перебіг реальних подій і їх оцінку з позиції власного життєвого досвіду.

Результати проведеного дослідження засвідчують складність релігійно-філософського феномену творчої спадщини А. Веделя. Це переконує в необхідності продовження наукових пошуків у цьому напрямку, окреслюючи спрямування наших наступних публікацій.

Список літератури

1. Аскоченский В. И. Ведель Артемий Лукьянович / В. Аскоченский // Домашняя беседа для народного чтения. – 1860. – № 19. – С. 270–276.
2. Аскоченский В. И. Киев с древнейшим его училищем Академией. В 2 т. Т.2 / В. Аскоченский. – К., 1856. – 567 с.
3. Беднаж Г. Духовність і богослів'я ісихазму у «Триадах» Палами / Г. Беднаж // Колегія. – 1995. – № 6. – С. 59–78.
4. Гусарчук Т. Постать Артемія Веделя в аспекті типологій особистості / Т. Гусарчук // Постать Артема Веделя в історико-культурному контексті. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2001. – вип. 11. – С. 52 – 70.
5. Гусарчук Т. Феномен Артемія Веделя: особистісні детермінанти / Т. Гусарчук // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. – 2009. – № 3 (8). – С. 121 -123.
6. Гусарчук Т. В. Хоровое наследие А. Л. Веделя (Стилевые и текстологические проблемы) : Дисс. ... канд. Искусствовед. : 17.00.03 / Т. Гусарчук.- К., 1992. – 203 с. / [прилож. 205-283 с.]
7. Корній Л. Артем Ведель у контексті української культури другої половини XVIII ст. / Л. Корній // Постать Артема Веделя в історико-культурному контексті : зб. наук. праць / Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. – К., 2000. – Вип. 11. – С. 89–93.
8. Кошиць О. Спогади : академія 1897-1901 рр. / Кошиць О. // Хроніка 2000. – 1994. – № 3/4. – С. 178–198.
9. Петрушевский В. Г. О личности и церковно-музыкальном творчестве А. Л. Веделя (К истории Киево-Академического хора и характеристики церковного пения в Киеве в конце XVIII в.) // Труды Киевской духовной академии. – К., 1901. – № 7. – С. 382 –396.
10. Протоиерей Петр Иванович Турчанинов : автобиография // Домашняя беседа для народного чтения. – СПб., 1863. – Вып. 2.– С. 47–51 ; Вып. 3. – С. 64–67 ; Вып. 4. – С. 87–92 ; Вып. 5. – С. 116–120 ; Вып. 6. – С. 134–

11. Соневицький І. Артем Ведель і його музична спадщина.– Нью-Йорк, 1966. – 177 с.

12. Тилик І. В. Творчість Артемія Веделя в контексті культурно-мистецького та духовного життя України другої половини XVIII століття.: дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 теорія й історія культури / Тилик Ігор Володимирович. Київський національний університет культури і мистецтв. – К., 2013. – 207 с.

References

1. Askotschenskij V. I. Vedel' Artemij Lukianovitsch / V. Askotschenskij // Domaschniaja biesieda dlja narodnogo tschtienija. – 1860. – № 19. – S. 270–276.

2. Askotschenskij V. I. Kiev s drevneyschim jego utschilistschem Akademiej. v 2 t. T.2 / V. Askotschenskij . – K., 1856. – 567 s.

3. Bednasz G. Dukhovnist' i bogoslivja isikhasmu u «Triadakh» Palamy / G. Bednasz // Kolegija. – 1995. – № 6. – S. 59–78.

4. Gusartschuk T. V. Fenomen Artemija Vedel'a: osobystisni determinanty / T. T. Gusartschuk // Tschasopys Natsional'noji muzytschnoji akademiji Ukrainy im. P. I. Tschaikovs'kogo: nauk. szurn. NMAU im. P. I. Tschaikovs'kogo. – K., 2009. – № 2 (3) . – S. 115 – 124.

5. Gusartschuk T. V. Postat' Artemija Vedel'a v aspekti typologiy osobystosti / T. Gusartschuk // Postat' Artemija Vedel'a v istoryko-kul'turnomu konteksti –2001. – vip. 11. – S. 52 – 70.

6. Gusartschuk T.V. Khorovoje nasledije A. L. Vedel'a (Stilevyje i tekstologitscheskie problemy) : Diss. ... kand. Iskusstvoved.: 17.00.03 T. Gusartschuk.– K., 1992. – 203 s. / [prilosz. 205-283 s.]

7. Korniy L. Artem Vedel' u konteksti ukrains'koi kul'tury drugoi polovyny XVIII st. / L. Korniy // Postat' Artema Vedel'a v istoryko-kul'turnomu konteksti : zb. nauk. prats' / Naukovij visnyk NMAU im. P. I. Tschaikovs'kogo. – K., 2000. – Vip. 11. – S. 89–93.

8. Koschyts' O. Spogady : akademija 1897-1901 pp. / O. Koschyts' // Хроника 2000. – 1994. – № 3/4. – С. 178–198.

9. Petrushevskij V.G. O litschnosti i tserkovno-muzykal'nom tvortchestve A. L. Vedel'a (K istorii Kievo-Akademitcheskogo khora i kharakteristiki tserkovnogo penija v Kieve v kontse XVIII v.) // Trudy Kievskoj dukhovnoj akademii. – K., 1901. – № 7. – S. 382 –396.

10. Protoijerey Pjotr Ivanoitsch Turtschaninov: avtobiografija // Domaschniaja biesieda dlja narodnogo tschtienija. – SPb., 1863. – Vip. 2.– С. 47–51.

11. Sonevits'kyj I. Artem Vedel' i jogo muzytshna spadtshyna.– N'ju-Jork, 1966. – 177 s.

12. Tylyk I. V. Tvortschist' Artemija Vedel'a v konteksti kul'turno-mystets'kogo ta dukhovnogo szyttja Ukrainy druhoi polovyny XVIII stolitt'a : dis. ... kand. mystetstvovnavstva : spets. 26.00.01 teorija y istorija kul'tury / Tylyk Ігор Volodymyrovych. Kyjivs'kyj natsional'nyj universytet kul'tury i mystetstv. – K., 2013. – 207 s.

Исследование посвящено изучению религиозно-мистических аспектов творчества гениального украинского композитора Артемия Лукьяновича

Веделя (Ведельського) (1767–1808). Проведенный в статье анализ свидетельствует, что художественное мышление А. Веделя было тесно взаимосвязано с православной религиозно-мистической феноменологией. Она определяет образно-смысловые параметры творческого процесса композитора, как особенной формы религиозно-художественного дискурса, в котором энергия молитвенного чувства актуализируется в музыкальных образах, соответствующих жизненным переживаниям композитора. Это дает основание трактовать творчество А. Веделя как уникальный культурно-исторический феномен, который запечатлел неповторную специфику духовной жизни украинского общества на исходе XVIII ст..

Ключевые слова: творчество Артемия Веделя, религиозно-философское мировосприятие А. Веделя, феномен православного религиозно-мистического катарсиса (метанойи), «псалмомышление», украинская культура XVIII ст.

This research is devoted to explanation of religious and mystic aspects of creative work of a brilliant Ukrainian composer Artemiy Loukyan Vedel (Vedelsky) (1767 - 1808). The results of the performed research showed, that artistic thinking of A.Vedel had been formed under strong impact of a profound religious and philosophical education, obtained at Kyiv-Mohyla Academy, and had been tightly connected with Christian religious and mystic phenomenology. Stated by biography scientists inclination to internal melancholic praying solitude (ascetic living) and "thinking on psalms" defines character and the essence of his creative self-realization as a composer, as a special form of religious and creative discourse. These results made it possible to show analogy with mysterious orthodox practice of "reasonable praying", actualized in phenomena of spiritual catharsis – metanoya and "a gift of tears". Along with that, contrary to it, the energy of a religious feeling, accumulated by A.Vedel in the process of individual praying introspection, had been directed into the area of not a transcendent, but creative area, focused on religious and creative images, common to life experience of a master. Such a circumstance explained direct correlation between music and lexical individualization in creative work of a master with the level of emotional experience of certain religious attitudes, showing deep connection between spiritual life and specifics of it's reflection by sources of music art. This provides grounds to characterize creative work of A. Vedel as a unique cultural and historical phenomena, that embodied irrecoverable specifics of spiritual life of the Ukrainian society in the end of XVIII century.

Keywords: creative work of A. Vedel, religious and philosophic sensation of the universe of A. Vedel, phenomena of orthodox religious and mystic catharsis (metanoya), "Thinking on psalms", Ukrainian culture of XVIII century.